

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foaia Inter.”, literară-illustrată și „Tovărășia”, economică. — e următorul: pe un an 8 coroane; pe 1/2, an 4 coroane.

Pentru economi: numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 30 Lei; pentru America 2 1/2 dolari.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

1 pag. 48 cor., 1/2 pag. 24 cor., 1/4 pag. 12 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe ori să fac reduceri de taxă

inserțiunile ca și abonamentele să plătesc înainte

Manuscripte nu să dau napoi.

Graiul străbunilor!

Ce ne spun părinții din a lor morminte?

Plîngi, frumoasă țară, lacrimi de sînge!
Plîngi precum durerea ne nctat se plînge,
Căci amărăciunea ce te-a ncnjurat,
Sufletul tău fraged crud a fărîmat!
*Fii tăi cei vitregi fost-au pentru tine
Mai amari ca vîrfurile săbiei străine!
Ei te dară sclavă la tiranii tăi! —*
Tu bătuși trei secolii inimicii răi;
Dar putuși învinge dalba tinerețe
Ce simțea spre fii-ți plini de frumusețe?
*Le lăsași tu capul cel incununat
Ei și-au smuls cununa, la străini o-au dat!,
Ei lăsași să joace cu-armele sublime
Ș'ai tăi fii le dară hordelor străine!*

Falnicul Dumbravă pe boieri chiema
Și citind scrisoarea le vorbește-așa:
«Iată-acum cu totul țara sub sclăvie!
Dar ce-mi face viața și mai crudă mie
*E: să văz Românul astăzi trădător
Aducînd străinii contra țării lor!
Cîți din voi au încă sufletele pline
De mărirea veche: vie după mine!»*

Așa cîntă poetul cu ochiu bine văzător și cu suflet curat, nenorocul ce a dat peste țara lui, nu din vina streinilor, ci din ticăloșia fiilor săi, a unora, cari au fost pentru ea mai aducători de amar ca vîrfurile sabiei străine, și i-au zmuls cununa de pe cap și au dat-o streinului!...

Poetul Bolintinean plînge așa soartea poporului român din țările române din vechi vremuri. Dar Dzeu a ajutat țărilor române de au scăpat de astfel de vînzători. Cei buni au răzbit peste cei răi! Și azi țara și neamul e fericit!

Ci nimerite rămîn însă pentru noi, pentru neamul românesc din Ardeal și Ungaria, versurile jalnice ale poetului! Astăzi al nostru neam din aceste țări varsă astfel de „lacrimi de sînge”, cum le numește poetul, — și le varsă mai ales pe urma faptelor mișelești ale vînzătorilor naționali dela Cluj, Caransebeș, Budapesta, Blaj, (colaboratorii lui Moldovan), Beiuș, și pe aiurea, — cari mai amari sunt pentru tine neam român, ca vîrfurile sabiei streine! Că ei te dau zilnic sclav și ajută la aceea că să fii bine ferecat la mâni și la picioare de răuvoitorii tăi.

Cînd vei mîntul, Doamne, și neamul nostru din această patrie de acești leproși, cari îi făuresc zilnic nefericire prin aceea, că îl învață să umble cu capul plecat, cu mâna întinsă după pomană, nu cu ea pe arma bărbăției! Cînd ne vei curăți de acei nemernici, cari strigă dobitocește poporului nostru: „moderează-te”, adică înmoaie-te, îndoiaie-te, în loc să îi cînte cîntece de îmbărbătare la lupta bravă, cinstită, eroică! Unde ești falnicule Dumbravă, care cu glas străbătător ca din tulnic de argint, să ne strigi și nouă:

*„Cîți din voi au încă sufletele pline,
De mărirea veche, — vie după mine!...”*

UNELE—ALTELE

Drumul Seghedinului...

Bătut e, Doamne, de nema-ghiari, acuși mai tare ca de carăle călătorilor cu paprica a-celeii cetăți.

Luna aceasta a lui Noemvrie duce doi oaspeți noi Seghedinului, un Slovac și un Român.

— Dl Dr. Milan Ivanca, deputat dietal, își începe pedeapsă de un an robie pentru un articol scris în o foaie slovacă.

— Dl Victor Braniște, redactorul „Gazetei Transilvaniei” își începe pedeapsa de 3 luni pentru foaia pe care o servește.

Tinerimea din Brașov, ba parte mare a întregii inteligențe, s'a întrunit într'o seară nainte de plecarea dlui Braniște, și a petrecut cu el o seară de adio.

Numai sănătate să dea Dzeu tuturor, ca să se poată întoarce în pace în mijlocul celor ce îi iubesc.

Dela Slovaci

vin știri cari dovedesc tot mai viu deșteptarea acestui popor și sfortarea lui spre înălțare. Nu numai pe tărîmul național, ci și pe cel economic și cultural. Așa, drept dovadă, banca slovacă din Cernova, a hotărît să și înmulțească acțiunile la suma de un milion de coroane, — și îndată patrioții Slovaci au subscris încă mult mai mult decît cerea banca!

Danie regală.

În Congresul național bisericesc din Sibiu, Cuviosul părinte Vas. Mangra a scos la iveală, că Domnul Țării Românești Constantin Brâncoveanu, dăruise pe vremuri bisericii românești din Ardeal o moșie bună la Merișani, ca să fie Metropoliei „întărire și ajutor pentru toate timpurile”. În

mijlocul furtunoaselor zile ce au dat peste biserica ortodoxă după unire, s'a dat uitării și dreptul ei peste moșia din vorbă. Acum dl V. Mangra e de părere, că Biserica să-și ceară iarăși dreptul asupra acelei moșii.

Iar mai nou cetim prin foi, că M. Sa Regele Carol ar fi aplicat a renoi dania evlaviosului înaintaș voevod.

Lupul și mielul.

Poate nu este între toate poveștile alta, care să-ți aprindă mai strașnic sîngele în vine și să-ți înclește pumnul, ca povestea cu ticălosul lup, care ocărește pe nevinovatul miel care bea pe rîu apă din jos de el, că — îi tulbură apa, și pentru asta îi arată spurcații dinți!

Cețiți acum, mă rog, următoarele șire pe care le scoatem din numărul dela 3 Nov. a foii maghiare „Bud. Hirlap”, șire scrise, de bună seamă, de vestitul Benedict Jancsó, care urmărește la această foaie treburile românești.

Iaca ce zice focosul maghiar:

„Sinodul (? nu congresul?) bisericesc gr.-or. român ținut săptămîna trecută la Sibiu, a oprit prin hotărîre unanimă (cu toate glasurile) pe preoții săi, sub urmarea pedepsei disciplinare, ca să îndeplinească cunoscutele porunci alui Apponyi despre limba religiei.

„Hotărîrea asta e întia pușcătură de tum, prin care bisericile române au început lupta fără minte (adecă bisericile au început lupta! nu ministrul? și ele oare nu să apără numai? Red. „Lib.”), în contra unei astfel de porunceli, care voeste să asigure numai oarecare locșor modest (ba obraznic! Lib!) limbii maghiare în învățarea reli-

giei în clasele de sus ale școalelor populare de stat, — lângă limba română.

„Criza grea politică leagă cu totul minile celor chemați, de-a putea da răspunsul vrednic la această declarație de război! Dar asta numai de-o camdată! De aceea e pretimpurie bucuria din bercurile naționaliste. Indată ce criza ajunge la punctul său de pace, ori-care ministeriu ar veni, el va avea printre cele dintii datorințe, respingerea atacului bisericilor naționaliste! (Ce „atac“? Cine atacă, șovinistule orbit de Dzeu? Bisericele române atacă? — Lib.)

„Nu e iertat și nu putem să suferim mai departe, ca bisericile române gr.-or. și gr.-cat. din Ungaria, să se privească pe sine de biserică numai ale neamului românesc! (Aud? Dar ale cui să se mai privească? Nu a celor ce le-au înființat și le susțin? — Lib.)

„Nu să mai poate suferi, ca, cită vreme unguri me a, în propria țară, nu păsește ca stăpînă singură a nici unei religii oarecare, până atunci biserică gr.-or. română să păsească cu cea mai mare cutezanță a-și aduna credincioșii în o biserică națională, nevrind să știe nimic de cinstea ce trebuie dată limbei statului... (Ai mincat bureți nărozi, jupînel! Dar cum să nu știe? Ori nu primesc conzistoriile scrisorile ungurești ale guvernului și le dau răspunsuri, umblînd cu acelea tot ca cu oul roșu, să nu-l atingi, tot ca bietul miel cu lupul la părău!)

„Foaia metropoliei gr.-or. dela Sibiiu cutează să scrie pe hotarul statului ungar și cu ascuțiș contra acestui stat, că: fiecare credincios al bisericii gr.-or. ori gr.-cat. care ar rosti Tatăl-nostru altfel decît în limba română, ar săvirși o blasfemie! (o murdărie a celor sfinte!)

„Unde mai este pe rotogolul pămîntului pildă asemenea acesteia, de siluire brutală a limbei și de nesuferire față de alt neam?“

Apoi mai zi că nu i-a luat Dzeu cu totul mintea la acest scriitor și la foia lui?

Nu ministrul arată nesuferire brutală față de limba română, cînd să vîră în casa acesteia și i-să urcă și pe altar și vrea s'o izgonească de acolo, — ci limba română e nesuferitoare ca ne-alta pe rotogolul pămîntului, că de ce nu primește cu brațe deschise pe străina ce vine să i-să facă stăpînă în casă!!

Asta e mai mult decît obrăznicie! Aci stăm în față cu minți șuchiate, cu suflete negre, criminale, care ne atacă pe toate drumurile, cu toate măciucele!

Pentru „Peatra-Libertății“

și „Crucea lui Iancu“

— Procesul nostru cel mai nou. —

Pe ziua de 27 Octombrie a fost pusă la Cluj pertractarea excepțiilor date de dl Ioan Mihai-Ciufudeanu din Blaj contra punerii dsale sub acuză, pentru corespondența scrisă în Nr. 47 din 1908 al „Libertății“ despre mișelia unor derbedei cari au pus dinamită sub „Piatra-Libertății“ dela Blaj și sub „Crucea-lui-Iancu“.

Pe acuzat l'a apărat la pertactare dl adv. Dr. Cassiu Maniu din Cluj. Dl Dr. Maniu a făcut luător aminte senatul de acuză al tribunalului, că acuza aci n'are nici cel mai șubred temei, că în toată corespondența nu e nicăiri vorbă de Maghiari! Cum poate fi dară ațitare contra unei națiuni, care nici nu e pomenită în foaie?

A apărat dl Dr. Maniu bine, și temeinic. Aș! Mazere pe paretel! A recunoscut și senatul că nu e vorbă de Maghiari, dar să vorbește că asta e fapta „șovinismului“ (duhului nesuferitor a tot ce nu-i aparține lui), și sub această vorbă scriitorul a înțeles pe Maghiari! Și așadară va fi pedepsit nu pentru ce a scris (cum cere legea), ci pentru ce poate că s'a gîndit!

Senatul a respins recursul dlui Mihai și l'a pus sub acuză.

Și peste cîteva zile i-a și trimis citație, că pe 12 Novembre n. să se infățiseze naintea curții cu jurați din Cluj, că atunci va fi pertractat procesul.

Vom avea dar o nouă — osîndă sigură. Că nu e destul că ne-a pus dinamită sub acele monumente scumpe sufletelor noastre, — ne vor mai deschide și gura temniței pentru cel-ce a cutezat să nu laude pe mișei ce le-au azvîrlit cu dinamită în văzduh.

Pertactarea va fi foarte interesantă.

Despărțămîntul Orăștiei al Asociațiunii despre Șaguna.

În amintirea marelui arhiepiscop comitetul despărțămîntului Orăștie al Asociațiunii avînd președinte pe dl Ioan I. Lăpădat, a hotărît să țină și el un șir întreg de conferințe despre Șaguna în tot cercul.

Duminecă în 31 Oct. l'a trimis în comuna Romoșel Intia conferință de acest fel.

S'a ținut în spațioasa școală profesională unde au luat parte vre-o 200 bărbați afară de femei, în frunte cu dl părinte Nic. Roman, dl notar Iruca și dnii învățători.

Adunarea a deschis-o directorul despărțămîntului dl Ioan I. Lăpădatu, care prin o scurtă și pătrunzătoare cuvîntare arată scopul venirii de azi, în mijlocul poporului, apoi dă cuvînt zelosului tînăr Petru Manole funcționar la „Ardeleana“, care cu o voce frumoasă predă biografia lui Șaguna, însămnătatea lui pentru Asociațiune, precum și vredniciile ce le are el pentru noi Români și pentru cultura noastră pe care o slujește și Asociațiunea, al cărei în tîi președinte el a fost. Prelegerea a fost ascultată cu multă plăcere.

Ia apoi din nou cuvîntul dl Lăpădatu care adună mînunchiu meritele lui Șaguna pentru Asociațiune și tot-odată împarte mai multe tablouri (chipuri) foarte bine reușite ale marelui bărbat. Le dă domnilor învățători, și dlui preot spre împărțire între poporeni adunați. Le pune la inimă însă că fiecare să pue acesta icoană în ramă să-și aducă aminte în tot deauna de faptele acestui mare arhieru și să le urmeze!

S'au mai împărțit și cîteva cărți-bune pentru țărani din biblioteca Asociațiunii și anume: „Despre cărțile funduare“, despre „Facerea testamentului“, despre legiuni despre cultivarea cucuruzului și altele, pe care le recomandă poporului ca să le cetească că numai foloase bune pot trage din ele.

Tot aci venise și prea stimatele dna Dr. Erdelyi și dna Lăpădatu, ca trimise ale comitetului „Războiul de țăsături“ din Orăștie, și impart între cele mai de frunte femei ale acestei comune Albumuri de țăsături naționale de ale d-șoarei Cozma, punîndu-le la inimă că să se folosească de aceste modele să le introducă în portul lor, ferindu-să de a impestrița portul prin corcitură de lucruri jidovești.

Venitul material al întrunirii încă a fost frumos, și anume după fotografiile împărțite a adunat 39 cor. 22 fil., la care sumă a contribuit dl învățător Avram Dubleş suma de cor. 1320, răspunzînd singur prețul tuturor fotografiilor împărțite în comuna Romoșel.

După adunare iubiiții oaspeți au făcut cîteva vizite la fruntașii acestei comune.

Apoi comitetul s'a adunat la dl învățător Avram Dubleş, unde li-s'a servit masa.

Lăsînd pe urmă-i frumoase amintiri, comitetul pe la orele 4 1/2 p. m. își ia drumul spre Orăștie, prin pădurea Romoșelului.

Unul de față.

— Comitetul își va urma excursiile de acest fel în toate Duminecele și sîrbătorile următoare,

prin comunele din jur, iar peste Murăș vor face același lucru dnii Popovici și Todică dela Geoegiu.

Dumineca viitoare Orăștienii vor ieși în 3 sau 4 comune, în 2 grupe.

Peste tot locul duc și 30—40 chipuri de-ale lui Șaguna, foarte frumos executate în „Tipografia Nouă“ a foii „Libertatea“, din cari Despărț. Orăștie a comandat 500 exemplare, pe care le dă gratis poporului.

Rusia și Italia.

— Țarul Rusiei și Regele Italiei. —

În 23 Octombrie a avut loc la Racconigi întîlnirea înainte vestită a Țarului Rusiei cu Regele Italiei. Cei doi domnitori s'au primit foarte călduros, și în vorbirile lor dela prînzul de paradă, și-au dorit mult bine lor și țărilor lor, și noroc pe urma apropierii dintre ele.

Că, vezi dta, Rusia și Italia să țin, după formă, de două tabere deosebite, care nu și sunt chiar binevoitoare: Italia să țină de „tripla alianță“ (întovărășirea celor trei: Germania, Italia și Austro-Ungaria), iar Rusia să țină de cealaltă triplă: Anglia-Rusia-Francia, care stau cam față în față cu tripla de mai nainte!

Lumea, a privit cu mare încordare la întîlnirea asta a alor doi Domnitori din tabere potrivnice, și să întrebă, oare este ea simplă întoarcere de vizită din partea Țarului la vizita făcută lui mai nainte de Regele Italiei, — ori mai însămnă ceva?

Diplomații (politicii mari din jurul domnitorilor), cari pentru aceea au limba, ca cu ea să-și ascundă gîndurile, — așa spun, că asta a fos tnumai o vizită fără scop politic.

Lumea însă nu prea vrea s'o creadă. Ci știind că Italia nu să simte nici ea așa bine alături de Austria, dela care ar mai avea de cerut niște pămînturi locuite de Italiani, — crede că Rusia vrea să scoată pe Italia din tovărășia cu Austria și Germania, și s'o cam apropie de sora Francia, care e întovărășită cu Rusia și Anglia, — că prin asta ar strimtora tare pe încrezuta Germanie și pe Austro-Ungaria.

Limpede nu să poate vedea de oameni ce nu cunosc mai de-aproape tainele diplomaților celor cu limba falz grăitoare. Totuși să credă că pretinoasa întîlnire dela Racconigi, este punerea unei punți de trecere pentru Italia, dela tabăra în care să află, spre cealaltă...

Rusia lucrează.

În același timp cînd Țarul Rusiei merse de dete brîncă cu Regele Italiei, — să petrecă în Răsăritul Europei un alt lucru care e și el vrednic de crestat pentru ochiul ce urmărește desvoltarea lucrurilor în lumea slavă.

Aproape în același timp Regele Bulgariei, trecu pe pămîntul vecinei Sîrbia, cu care altfel Bulgaria trăește cam rău. (Numai acum vre-o 15 ani să chiar bătura). E adevărat că Regele Sîrbiei nu i-a

mers intru intimpinare, dar l-au primit la Crusoveț legătorile străbești. Regele Sîrbiei i-a lăsat vorbă, că el nu-l poate ieși încă în cale până nu-i va veni întâi la vizită la el acasă. Înr Ferdinand i-a trimis vorbă napoi, că va face-o și asta e de curînd.

Lumea politică vede și în acest fapt un lucru cu înțeles: Ci-că mâna Rusiei mișcă figurile în Răsărit, căci vrea să apropie cele două țări, să le împretinească, ca să pregătească ca mâne lucrurile pentru a chiar împreuna cele două țărișoare într-una, avînd adecă un singur Domnitor, dar altfel conducîndu-și trebile deosebit, (așa ca Austria cu Ungaria).

O fi. Că politica rusească e neadormită. Mâna Rusiei e lungă. Și ea să vede adese-ori în jurul nostru!

Prăznuirea lui Șaguna de meseriașii noștri.

Vorbînd mai departe despre Șaguna, dl P. Manole scoate la iveală multe lucruri interesante, din cari mai spicuim și noi următoarele:

— La alegerea de episcop (Turda) Șaguna a fost întîmpinat de mulți dintre cei cu drept de vot, cu neîncredere. A mers chiar o deputație la el și i-au cerut să se retragă, că oamenii nu-l vreau!... Pentru-că îl credeau *Sîrb*, fiindcă trăise atîta între Sîrbi. Șaguna a răspuns deputațiunii: „Dacă voi nu mă voiți, vă voiesc eu pe voi!”

Și ne-a voit, spre fericirea noastră.

— N'a aflat nimic cînd a venit. Totai a trebuit să-și creeze el. Oamenii și așezeminte, începînd dela școala poporală până sus la Metropolia reînviată de el și întărită cu legea „Statutului organic“.

„Noi cei de astăzi, care ne-am dedat, zice dl Manole, să avem toate aceste binefaceri, nici nu ne putem închipui, cîte greutăți și cîte piedeci a avut să învingă marele arhieru, până ce le-a cucerit toate acestea. Cel neștiutor de tainele destul de umilitoare ale trecutului nostru din întia jumătate a veacului al XIX-lea, nici nu poate socoti drept depărtarea uriașă dintre modestul episcop Vasile Moga din anul 1845, cap al unei religii numai „suferite“, și al unei episcopie subjugate, care scria preoților săi „să îndeplinească înaltele porunci ale cinstitei

— *varmeghii...*“ și între figura măreață a metropolitului Șaguna, cap al unei Archidieceze, avînd legate de sine două dieceze fiecare cu Sinodul său propriu, constituit pe temeieri naționale, și cu Congres național bisericesc, cu o lege frumoasă (Statutul organic) întărită de însuși Impăratul, ca orice lege mare a țării.

Toate aceste frumoase lucruri

avem să le mulțumim în întia linie Insușirilor de bărbat epocal al lui Șaguna. În nici una din legile votate de dieta maghiară pentru noi Românii din această țară, cuvîntul *național*, n'a fost îngăduit decît în legea lui Șaguna, în Statutul Organic. Și aici i-s'au făcut împotriviri dar Șaguna și-a pus în cumpană toată vaza sa și a dovedit cu atîta putere, încît dieta din Pesta a primit acest cuvînt, pe care azi l'ar arde numînd congresul metropolitan, congres național-bisericesc.

Și acest termin n'a fost un cuvînt gol ci a fost și este plin de înțeles, căci întregă întocmirea dată de Șaguna bisericii sale este nu numai bisericească, ci și națională! Dovadă despre aceasta este faptul că viața noastră națională, alungată de pe alte terene, s'a adunat sub aripile bisericii și tot de aici au pornit îndemnrurile pentru crearea altor forme ale vieții noastre culturale naționale.

Școala românească s'a dezvoltat sub aripile ocrotitoare ale bisericii la îndemnul și cu conlucrarea lui Șaguna și a fost bine s'a întimplat așa.

Fusese doar pe vremuri mare desbatere între oamenii noștri, asupra acestui lucru.

Șaguna zicea că școala să fie confesională, pentru-că vedea sub aripile bisericii, școala românească va fi mai la adăpost de loviturile potrivnice. Altă partidă în frunte cu Bariț și Aron Florian, ar fi dorit o *școală românească*, o școală națională fără amestecul bisericii. Și faptele audat deplină dreptate lui Șaguna! Căci ne putem închipui ce s'au fi ales până astăzi de ale cîteva școle medii gimnazii, și de școalele noastre populare dacă ar fi fost scoase de sub scutul legilor noastre bisericești, și ar fi fost întemeiate numai ca școale „naționale“. Cred ca astăzi numai naționale n'ar mai fi cum nu mai sunt, spre pildă cele grănițerești, asupra cărora nu s'a întins scutul bisericii!

(va urma),

Trezirea Chinei din somnul cel de moarte...

Foile americane scriu mult despre cele ce le vad petrecîndu-se mai nou în China.

Ele spun, că Japonia s'a pus cu tot dinadinsul să trezească și pe vecina China, cu a cărei popor galbăn, poporul iapon e frate, e aceeași gîntă, semîntie. — Trezindu-o la cultură, prefăcîndu-o după chipul națiunilor luminate din celelalte lumi, pe urmă o să-și dea amîndouă mâna și împreună să se facă doamne a tot Răsăritul, care azi prea e stăpînit de puteri streine îndepărtate, mai ales europene!

Și China a primit sfaturile vecinei surori mai mici dar mai istețe, a Japoniei, și s'a pus și ea pe lucru.

În întia linie Japonia cere Chinei să-și modernizeze și mărească armata! Că așa-i în lume și a fost: *puternic* să fii, c'apoi te cinstesc toți, dar de ești amărit, neputincios, cel mult te miluiesc, iar asta în viața popoarelor să face rar de tot!

Așa Japonia i-a zis surorii mai mai China: De vrei să nu mai fi desprețuită și hulită cum ești azi: încoardă-ți puterile, arată-ți tăria, și asta prin armată o poți face. Fă-ți armată mare și modernă, de lume nouă, că cu lancea și săcurea nu mai mergi! Atunci apoi legăm frăție de arme, și atunci vom fi doamnele acestui cap de lume!

Și China a primit. Sub supraveghere de ofițeri iaponezi, armata Chinei e aproape deplin prefăcută după chipul și asemănarea armatelor europene și a celei iaponeze!

Iar mai nou Japonia ci-că a și încheiat Contractul *frăției de arme* cu China, contract în puterea căruia China să obligă a-și ține sub arme în timp de pace 1,500.000 de ostași (un milion și jumătate!), și acest număr și-l crește treptat, așa ca în timp de războiu ea să poată trimite pe cîmpul de luptă 3 milioane de soldați!

Poftește atunci tu cutare stat din Europa și mai apropie-te de China și Japonia!

Iar pe mare asemenea s'a legat a-și zidi cît poate mai repede, atîtea corăbii de războiu, încît să poată ține, la vreme de lipsă, pept cu ori-ce mare putere pe apel!

Și toate să fac sub conducerea și după învățătura ofițerilor iaponezi, cei dovediți ca atît de meșteri în arta războiului!

Guvernul Chinei a votat numai pentru zidire de corăbii de războiu 1000 de milioane (un miliard)!

— Dar nu numai în ce privește armata, să modernizează China în acest fel. Ci și pe alte tărîmuri. De pildă, fabricile au început a răsări și în China cu droaia pe toate văile. În deosebi fabrici pentru scoaterea și prelucrarea *ferului*. Că ci-că atîta e de bogată China în fer, că punîndu-se în lucrare destule băi și fabrici, ea poate da atîta fer, de cît are lipsă toată lumea pe sute de ani de zile!

— În cele ale învățămîntului tot așa. Își prefac școlile și au băgat în școlile mai mari ca obligatoare învățarea limbei franceze și englezești.

Cînd statul cel de 400 milioane locuitori al Chinei (acuși cît toată Europa!) va fi deplin modernizat, peste zeci de ani, cari îndată trec,

— mari schimbări poate aduce asupra mersului lucrurilor în lume, în tovărășie cu isteții și curagioșii Japonezi!

Un român soldat american, călătorînd cu armata americană dela Statele Unite la insulele Filipine

(Urmare).

În 14 Febr. am ajuns în orașul Now-York unde ne aștepta vaporul, — un vapor mare și puternic, — ca ia drum greu porneam.

După ce ne-am așezat toate cele de lipsă în vapor, am căpătat voie a merge prin uriașul oraș să-l vedem, că plecarea din port să făcea numai peste 2 zile. Ca mâne au sosit încă 5 companii de artilerie. Cît am stat aci, am cercetat orașul și am văzut, frate, aci lume și oraș, despre care chipurile ce să aduc prin foi sunt abia o umbră slabă, palidă!

A sosit și ziua de plecare în largul puternicei mări. Eram pe vapor 750 soldați, afară de ofițeri și tamiile lor. În 17 Febr. eram gata, așteptam numai signalul. Afară pe țărîm era atîta lume, de credeam că au plouat oameni, ingeri (fete frumoase) și copii... Toți soldații își luau rămas sun dela părinți, frați, surori, unii dela neveste, cei mai muți dela — iubitele lor, care plîngeau de udau pămîntul!... Unii părinți își încurajau feciorii zicîndu-le: Să fii brav, să fii mîndru că poți face o călătorie așa frumoasă și însemnată! Dar femeile credeau că plecăm chiar la perire, așa plîngeau, care după a sa iubire... Eu, singurul Român rătăcit în această adunătură streină de mine, stam necăutat de nime, neplîns de nime, strein în țară streină, doar gîndul meu de își luă zborul spre locurile iubite ale țării mele și ajunse în o clipă la satul meu și să oprî pe prispa casei mele, pe care și în jurul căreia începui a-mi vedea atît de limpede pe iubiiții mei, cari îmi părea că și ei iăcrămează la plecarea mea pe un drum așa lung și greu, și îmi poftesc și mie „cale bună“ și „întoarcere cu pace“... cînd de-odată un zgomot de lanțuri grele, mă făcu să mă trezesc, să văd că-'s aci și nu sub streșina casei părintești, nu pe podmolul drag al aceleia, nu-'s îngă părinți ori frați ori surori, ci îngă pereții răci ai corăbiei străine! Zgomotul ce m'a trezit era al lanțurilor dela ancore (împedecătoarele corăbiei) care, la porunca căpitanului, începură a să trage în sus. Vaporul a șuerat una puternic, ancorele să ridicau repede, feciorii toți să mișcau, umbiau neliniștiți de colo — colo, unii voioși că pornesc în o călătorie așa lungă și frumoasă pe luciul apelor fără hotare, alți triști, — dar aproape toți chiuiau cît le lua gura. Vaporul începu a să legăna și a să deslipi de țărîm. Lumea de oameni de pe țărîm începu a filfăi batistele albe (năfrămile) în semn de cel din urmă salut apărătorilor de țară, și strigau: „Good-bye“ (Adio, Dzeu cu voi!) Mamele cari aveau feciori între noi își copereau fețele cu batistele, asemenea multe fete cari își perdeau iubiiții, iar fiii ori dragii aceora le priveau cu ochii în lacrimi, făcîndu-le semne de iubire!... Dar asta nu ținu mult, că în cîteva minute țărîmurul era departe, nu mai puteai deosebi fețele celor de pe el, vedeai fețele lor numai ca niște puncte spălăcite; apoi să perdeau unul în altele și nu mai puteai nici deosebi om de om... Tot așa ei pe noi, pe vapor. (Va urma).

Zborul lui Bleriot la București.

Cum odinioară nu s-a putea îndestul minuna lumea de întâiul tren minat de puterea aburilor, iar mai apoi cruce își făceau unii privind la fuga nebună a automobilului (caruță ce fuge fără cai, dusă de o mașină), așa în zilele noastre, omenimea stă să-și sară din piele și nu-și dă crezământ ochilor, când vede îndeplinit visul veacurilor trecute, vede cum iscusința omenescă, împotriva poruncilor frii face din om până și pasere zburătoare, care în viitor, asemenea vulturului meșter de aripi, să va întrece în zbor cu șoimul prin înălțimile văzduhului!

Am pomenit în numerii noștri trecuți despre aceea, că Francezul Bleriot a zburat cu mașina la Budapesta, apoi la Viena, și că de aci va merge la București. E același vestit Francez care mai astă vară trecuse cu mașina sa de zburat peste grumazul de mare numit „La Manche“, care de atunci și până aci mereu e sărbătorit prin lumea mare.

Oamenii îl primesc pretutindenea, cu brațele deschise, îl cheamă toți din toate părțile ca să se minuneze de zborul lui.

După-ce s'a produs în cele mai mari orașe europene, fiind de-unăzi, cum am scris, și în Pesta și în Viena — zilele acestea s'a dus la București, unde izbînda mașinei sale a fost și mai desăvîrșită ca în alte părți!

Peste o sută douăzeci de mii de oameni au așteptat pe Bleriot pe cîmpul Bucureștilor în ziua de 19 Oct. v. — Era la 2 ore cînd Bleriot a sosit cu soția sa în automobilul principelui George Bibescu la locul de unde era să se înalțe. Vestitul zburător s'a dus îndată la cortul ce adăpostea minunata pasăre zburătoare, a cercetat-o cu drag și să pregătia de a-i da însuflețire ca să poată urca în văzduh. — Altelele lor Regale Principii moștenitori cu Augustii lor copii, Principele Carol și Principesa Elisabeta, erau de față: mai tîrziu a sosit și mîndra Regină a României, care e atît de însuflețită de tot ce mintea omenescă e în stare a iscodi nou pentru binele omenimei.

Să dă semnul de plecare. Steag galben vestește că zborul să va face. Bleriot sare cu ușurință în coșul mașinei, o încalecă, iar mașinistul învîrtește helicea de 3—4 ori până ce motorul prinde foc. Mașina pornește. Coadă îndată i-să și ridică de la pămînt și după o depărtare de 50 metri Bleriot cu mașina e în aer! Pasărea uriașe să urcă, să urcă mereu, ia calea spre Bucureștii-Nouii, ș'apoi făcînd un rotogol prin aer, să scoabă

mai jos și trece pe dinaintea întregului public în zbor mai încet, ca toți să poată privi de aproape zborul ei.

Mulțimea beată de însuflețire și de admirațiune, nu mai înceta din nesfîrșitele strigăte și urale. Pălăriile zburau în aer, batistele fluturau. În mijlocul acestei arătări zgomotoase de adevărată admirațiune, paserea uriașe să coboară cu ușurința unei adevărate paseri, în același loc de unde și-a pornit zborul.

Principele Ferdinand, urmat de Principele Carol, să coboară de pe tribuna regală și ese pe cîmp înaintea îndrăznețului cuceritor al aerului.

Publicul izbucnește în urale și atunci cînd Principele Moștenitor îi strînge mîna cu căldură, e o clipă măreată pe care rare ori o poți vedea în viața ta de om!

Bleriot a zburat timp de 10 minute și 50 secunde în lungime de 9 Km. 700 metri.

Să dă semnalul pentru al doilea zbor, — cel care să probeze puterile de a alerga departe.

De astădată Bleriot să depărtează la 5—6 Km. de public, apoi iară vine îndărăt! Pasărea omenescă să lasă ca o săgeată, încrezută în zborul ei, asemenea zburătoarelor ceriului, înșală publicul care crede că a atins pămîntul și iarăși să înalță în văzduh!

Bleriot săluta loja regală făcînd din mîni de cîte ori trecea prin fața tribunelor.

În sfîrșit paserea s'a obosit. Bleriot să lasă, după ce a făcut 20 de Kilometri în 17 minute și 23 secunde.

După o odihnă de un sfert de ceas, paserea măiastră își ia iarăși zborul pentru a treia oară, de astădată pentru ași arăta puterea în zborul de înălțime. Să ridică la o înălțime de peste 80 metri în sus, și acolo cu aripile întinse plutește în aer asemenea vulturului care din aceste înălțimi, zburînd în rogoale, își pîndește prada sa! Să îndreaptă apoi spre Grivița. Aici în dreptul mulțimei să lasă cu iuțală, ca o pasăre hrăpăreată asupra pradei sale, ș'apoi după ce a mai atins pămîntul, iară să înalță și zboară pe de asupra mulțimei, înspăimîntîndu-se fiecare, cînd paserea lui Bleriot trecea deasupra capului său. A zburat și acum 21 minute și 20 secunde.

Așa a zburat Bleriot la București. Lumea în drumul spre casă s'a întors între sunetele muzicelor militare, iar cînd erau cu toții pe la gara Bucureștilor, trecînd peste linia fierată, de bună seamă nu i-a venit nici unuia în minte să stea în loc batăr pe o clipă și să se minuneze de locomotivele cari alergau pe dinaintea lor slobozînd nori de fum.

Nu. Acestea au fost și au trecut. Și-au trăit traiul. Nu mai îndestulește ciudătenia lor pe nimeni azi. Spre alte lumi să îndreaptă gîndurile omenimei în veacul nostru... Dar cum vor ride de noi oamenii veacurilor viitoare, cînd ajunge-va și mașina de zburat soartea trenului de azi...

— Trebuie să mai spunem și aceea, că ziua pentru zborul lui Bleriot la București fusese pusă pe Mercuri săptămîna trecută, și dacă el a putut zbura numai Duminecă, e că a întervenit o întîmplare pe cit de neașteptată pe atît de supărăcioasă!

Înainte de a zbura adevărat, cu un sfert de cîas, motorul mașinei (cu care zburase și în Pesta) a explodat (s'a spart și sfărîmat) făcînd peste puțină ori-ce încercare mai departe, de a zbura.

Și era adunată toată lumea și așezată la locul său în băncile și locurile sale. Era de față deja și familia regală. Și venise uriaș număr de oameni din toate orașele țării, — ci-că la 150.000 de inși! Și de-odată li-să dete semn cu un steag, că — Bleriot nu va zbura azi, că s'a întîmplat o nenorocire la mașină!

A fost o ferbere și o supărare mare în potopul de oameni. Îndeosebi cei veniți din depărtări dela țară, s'au supărat rău, ba începuseră și a striga că să simt înșelați! O parte își cerea banii napoi, — că nu pot aștepta pe aici zile întregi până Franțuzul să-și aducă dela Paris alt motor!

Bleriot și cei din jurul său și-au arătat marea lor părere de rău pentru urita întîmplare și au rugat lumea să fie cu răbdare că el telegrafic cere alt motor care în 2—3 zile e aci și va zbura, — cum a și fost.

Despre această nenorocire alui Bleriot, scrie o foaie din București, că ar fi fapta urită a unui Ungur, care a cumpenit ca mașina să se strice, spre a-și face ris de lumea românească, care să nu aibă bucuria de a vedea mașina zburînd, cum au avut-o Ungurii din Pesta! Că așa a fost ori nu, nu e încă dovedit.

Din România.

Statistică tristă. — Obrăznicia Jidovilor prin Moldova.

Vestitul profesor din Iași, A. C. Cuza, arată cu durere („Neamul Românesc“, 1909 p. 1939—40) cum în a doua capitală a României, în Iași, populația creștină, îndeosebi Români, scad necontentit, iar populația jidovească se în-

mulțește ca în sinul lui Avram! Anume, în anii:

	Creștinii perd suflete	Evreii cîștiga suflete.
1866—1875	6093	2940
1876—1903	6461	13331
1904—1908	685	1393
Total: 1866—1908	13239	17664

Așadar: în acești 42 de ani Români au scăzut cu vre-o 13.000 de suflete, iar Evreii s'au înmulțit cu 17.664! Și tot ei strigă în gura mare, să audă toți perciunații de peste hotare, că-s „prigoniți“ în România!

În acelaș timp, dl Cuza și tot Românul bine simțitor, nu are cuvinte destul de aspre pentru a înfiera ușurința politicianilor cari nu să îngrijesc de a vindeca astfel de rele. Mai ales că jidanii umblă cu mijloace de cumpărare a celor cu puterea în mână prin cele slujbe. Și ici-colo izbutesc, că pe cei tari să-i înduplece a le fi „binevoitori“, iar de cei mici își bat joc, sau vorba lor: „Pe cel mare îl plătesc, pe cel mic îl scuipesc“. Astfel dl Cuza și alții au scos la iveală, cum negustori evrei brancotează mișelește și legea nu-i pedepsește după cuviință! Alți Evrei își asigură casele, apoi le dau foc. Și cam scapă de pedeapsă. Alții dau carne otrăvitoare la muncitori. Alții necinstesc fete de țaran. Și pedepsele s'au prea slabe.

Așa apoi Evreii s'au făcut mari și tari în biata țară-românească. Ba au ajuns așa de încrezuți, încît nu se sfiesc a călca ori-ce lege, dacă le vine la socoteală.

Nădăjduim însă într'o însă-nătoșare a moravurilor, și că conducătorii țării să vor nizuî să aplice legile cele bune cu toată asprimea și în toate colțurile țării!

Mulțumită prea marei cruțări ce o au toți perciunații zvînturați în România, ei au ajuns nu numai încrezuți, ci și obraznici. Sunt cunoscuți în toată lumea ca tare fricoși. Fug de războiu, de lucru mare. Să tem de „pușchi“ și de zgomotul ei, de cad la pămînt numai cînd li-se pare că ar putea să ia foc. Și peste tot respectează (cinstesc), de silă ca de voce bună, pe cei înarmați, mai ales cînd aceștia reprezintă autorități de stat.

Ei bine, din Jidani fricoși, în Moldova să fac voinicoși! Zîlnic să întîmplă în Iași, că sergenții de stradă (polițiști) sunt bătuti de jidani!

Ba mai mult. S'a întîmplat nu demult în Folticeni, că un căpitan din armata româ-

nească, voind să încartireze soldați și la niște Evrei, a fost incunjurat de aceștia și atacat de-a binele! Abia o patrulă ni-merind pe acolo a scăpat pe căpitan din mâinile lor, căci altfel l-ar fi bătut după toată rânduiala.

Ceva mai de curind medicul comunal din Iași, Dr. Cristea Missir, în inspecțiile sale, găsim că fântina din ograda birjarului evreu Jancu Foner, era cu totul molipsitoare, și amenințând sănătatea publică, a hotărât să o scoată din folosință, precum făcuse cu altele. În ziua de 24 Septembrie mergând comisariul cu slujbașii comunali, ca să toarne păcură în fântină, ca la celelalte, Foner înarmându-se cu o măciucă, le sare înainte strigând la oamenii deregătorilor românești: „Să nu îndrăzniți a vă apropia de fântină, că vă plesnesc în cap! Iar la țipele Jidanului „voinicos“ au năvălit numai decit o droaie de Jidani din vecinătate, toți amenințând și injurând. În fața lor, deregătorii neputincioase au trebuit să se retragă, întorcându-se mai târziu cu ajutor polițienesc mai mare, de au adus la îndeplinire măsura, ce să hotărîse, iar jidanul fu dat judecății.

Cu alte cuvinte: căpitani în armată, comisari de poliție, polițiști, medici comunali — sunt injurați, ori bătuti, în slujba lor, de cătră Jidanii răzvrătitori.

Și nimeni nu să mișcă, nimeni nu pune mâna pe Jidani, să le dea lecții strașnice de purtare cuvințioasă! Tac toate gazetele jidovești despre fapte de aceste, fiindcă le vin la socoteală. Dar ia să fie creștini cei vinovați! Să vezi cum ar fi tipărit știrile tot cu litere groase ca pumnul!

gt.

Episcopul „patriot“.

Face mare sfară prin foile patriotice lecția ce bunii Români aflători la Sibiu pe vremea Congresului, au dat-o vladicii Ignatie dela Arad.

Intruindu-se mai mulți (aproape toți) deputații congresuali într-o sără la o consfătuire așa pretenască și românească, s'au înțeles să trimită la vladica Nați o deputație, care să-i spună, în numele lor, a tuturor, că bunii Români au rămas foarte neplăcut atinși în simțămintele lor prin purtarea sfinției sale cu poclonirea pe la statua lui Kossuth, și să-l roage să-și tragă samă pe viitor să nu mai facă astfel de boacăne politice, dacă l'a a-

juns norocul nevrednic de-a șede în un scaun de vladic românesc!

Hotărîrea asta a fruntașilor români aflători la Sibiu, i-au dus-o lui Ignatie inimosul și prea cinstitul nostru deputat dietal Dr. A. Vlad, cu Dr. Aurel Lazar.

Ignatie a făcut tot feți cînd dl Dr. Vlad i-a dat lecția de bună purtare românească, în numele floarei de inteligență, care i-a trimis această solie. Dar pe urmă s'a arătat strașnic, și a spus, că cei ce așa l'au judecat, în necunoștință de cauză, puși la cale de dușmani de ai lui l'au judecat, — și, la urmă, el nu e dator a lua la cunoștință astfel de dojene.

Dar le ia, uite, marea obște românească!

Destul că înfierare s'a dat cum s'a convenit episcopului Ignatie, cel cu un ochiu spre Pesta, cu altul spre Sibiu, pășind a... mitropolit...

Iar pentru asta să vezi dragă zumzet și forfot între fole maghiare și cele renegate române (alui Moldovan Gergely și a celorlalți Gergeliști). Ele urlă ca dintr'un gît de lup, că „Congresul“ a făcut politică, lucru ce nu să ține de lucrările lui, și strigă: Unde a fost Metropolitul Mețianu, cînd a lăsat să se iee astfel de hotăriri în congres, de a certa pe un episcop pentru un pas „patriotic“ al său?

Cit să fac ori cit sunt de proaste aceste foi!

Dar consfătuirea din vorbă a fost în afară de congres, în odaia cutărui hotel. Și cei ce acolo hotărău, erau Români de pretutindeni, nu „deputați congresuali“. Ce răspundere să cadă pentru asta asupra Metropolitului și a congresului ori a bisericii?

Iar episcopul Ignatie poate fi mulțumit. El e îmbrățișat și sărutat de șoviniștii rabiști și de renegații români, ca fratele lor, ca plecatul lor, ca cuceritul lor! Dacă aceștia ar da voturi la alegerea de Metropolit, — Ignatie ar putea fi mîne Metropolit!

NOUȚĂȚI

Izbînda dlui Vlaicu la București. Precum s'a scris repetit în această foaie, tinerul inginer Vlaicu (din Bințița, lângă Orăștie) a dovedit pe aici la multă lume, că dsa a descoperit un nou tip de mașină de zburat, care e mai desăvirșită și ca cele cunoscute până azi. A făcut probe și la Brașov în fața multor oameni pricepuți, și toți au rămas încîntați de mașina dlui Vlaicu.

Acum dl Vlaicu, însoțit de poetul Goga, a mers la București și a făcut și acolo probe cu mica dsa mașină, și și acolo lumea ce a văzut-o, miniștri, deputați și generali, au rămas foarte încîntați de mica mașină.

I-s'a pus dlui Vlaicu în vedere, că arsenalul armatei române va lua asupra-și sarcina de a fabrica pe cheltuiala sa, mașina dlui Vlaicu în mărimile de lipsă, înzestrindu-o cu motorul trebuincios, — cînd apoi dl Vlaicu își va putea vedea visul cu ochii: să zboare dus aievea de scumpa sa mașină, în care crede mai tare ca în toate celelalte mașini cu cari s'au făcut zburări până azi!

Dorim să putem vedea asta cu deplină reușită, cit mai curînd!

Sprîjinirea celui prigunit. Despre o luminoasă faptă de sprîjinire a bunilor naționaliști, vine știre dela Slovaci. Preotul Slovac Ioan Ciaplovici din Antalfalva a fost alungat din slujbă de episcopul catolic ungar de care să ținea și el, — pentru-că prea era mare naționalist slovac.

Credincioșii lui Ciaplovici însă, nu și-au lăsat mult timp în lipsă pe preotul lor iubit: în grabă au făcut o bancă de 100.000 și au pus pe preotul lor ca sar le ea și membru în direcția ei!

Frumoasă prețuire a luptătorilor naționali!

Taler de 2 coroane. În Austria să va primi în curînd legea pregătită de ministerul de finanțe, prin care să mai bat un fel de coroane, anume taleri de cite 2 cor., în locul talerilor vechi de 1 floren ce tot mai umblă.

Biletul de tren și să cere la fiecare stație unde te dai jos. Unii călători îl mai dau, alții nu. Facem luători aminte pe cetitorii noștri, că s'a dat porună asprită pentru culegerea acestor bilete. Cel ce nu dă biletul, să socoate ca însușindu-și un document public, pentru care poate fi pedepsit!

Podul peste Dunăre care să lege Bulgaria cu România, — să va face totuși. Azi pod peste Dunăre din România este numai spre Dobrogea, tot pe hotar român. Acum să va mai face unul care să lege țărîmul român de cel bulgar. O comisie de Români și Bulgari chiar caută locul cel mai potrivit, la Calafat, Vidin ori Nicopol. Asta va fi atunci cea mai scurtă linie peste Austro-Ungaria și România — spre Constantinopol. Prin Ardeal ea va trece pe calea Vinț—Sibiu—Turnul-roșu. Va fi de mai folos pentru negoțul cu Orientul.

Balon rătăcit pe Tatra. Pe înălțimile munților Tatra (în Slovăcime) au dat zilele astea de un balon rătăcit și fără stăpîn. Balonul era scoborit jos și în corfa lui să aflau mulțime de unelte de măsurat, mape, și scrisori. Dar urma călătorilor ca n palmă!

Unii cred că e balonul unui francez Alfred Leblanc, care în 3 Oct. s'a luat pe întrecere cu balonul, înălțindu-să lângă Isle de France,

ca să cîștige un mare premiu ce era pus pentru cel mai bun și mai îndelunat cîrmuitor al balonului. Acest domn, cu încă 16 inși lângă sine, s'a scoborit oblu în mijlocul Ungariei, la Cuvinul de-jos, dar n'a grijit bine de balon să-l lege jos, și l'au scapat, și acela, fără greutatea lor, iute s'a ridicat iară în văzduhuri plutind gol și perzindu-să pe aripile vinturilor, cari l'au dus încotro ele au vrut! Să poate să fie acesta balonul scapat.

Alții însă cred, că balonul e al altor călători, cari văzîndu-să în primejdie au cercat să se lase jos cu el undeva, ori au căzut din el, știe Dzeu pe ce prăpăstii și poate numai tîrziu li-să vor descoperi ciolanele zdrobite, iar balonul a căzut dela o vreme și el pe cel vîrf de munți înalți.

Tulburări socialiste în România. Mai anii trecuți guvernul român expulzase (trimisese peste graniță) pe Dr. Const. Racovsky, ceva străin pripășit în România, socialist mare și care deși nu e cetățean român, pune mereu la cale tulburări socialiste printre muncitorii români. E un fel de apostol socialist, care umblă prin toate țările, ațîțînd pe socialiști chiar și acolo unde ei altfel ar trăi mulțumiți, cum trăiesc și în România. Săptămîna trecută acest Rakovsky iar a voit să treacă în România, prin Căneni. Deregătorii române din Căneni însă l'au oprit și l'au trimis napoi afară peste graniță. Dar să pare că Rakovsky să înțelesese cu cei dela vama ungurească, că aceștia cînd l'au adus pandurii români să-l treacă iară de unde a venit, au zis: Nici noi nu-l primim! Ce avem noi să primim pe toți pe cari România îi alungă ca neplăcuți ei? De ce să ne fie nouă plăcuți acești oameni? — Și nu l'au primit.

Așa deregătorii române s'au văzut silite a-l ținea arestat pe Rakovsky, ca pe unul ce, contra opreliștei date contra lui, vine iară cu volnicie în țară!

Pentru asta însă s'au tulburat acum rău muncitorii socialiști din România, prin toate orașele! Că ce-i de le țîn lor închis pe apostolul!

În București au fost în 2 Nov. mari tulburări de stradă. Socialiștii au ținut o adunare, care a fost foarte aprinsă și furtunoasă! Apoi au pornit să facă demonstrații pe strade. Poliția însă s'a împotrivit la asta. De aci s'a iscat curat războiu între polițiști și socialiști. Polițiștii s'au văzut nevoiți a ataca cu săbiile, iar socialiștii îi loveau cu petri, cu cărămizi! Mulți lucrători ca și mulți polițiști au fost răniți greul Numai noaptea tîrziu s'a putut face iară rînduială.

Acum socialiștii amenință să facă grevă (să înceteze lucrările) în toate orașele și în porturi (stațiile de corăbii).

Libertate.

Dl *Silvestru Moldovan* redactor la „Foi Poporului“ din Sibiu, a scăpat la 2 Nov. din arestul dela Seghedin, unde a fost ținut sub paza scumpă a statului timp de 4 luni de zile, pentru oarecare articol publicat în foaia dsale.

Ci ca locul să nu i-să răcească, ministrul a grăbit a chema în locul dsale pe redactorul „Gazetei“, dl Victor Branisce...

Așa e soarta scriitorilor de gazete la noi.

Conferențele învățătorilor gror. români din Archideceză vor avea loc în zilele acestea în cele mai multe părți. Pe ziua de 1 și 2 Nov. v. sunt convocate conferențe în toate protopopiatele.

Sfințire de biserică. Luni, în ziua sf. Dumitru (26 Oct. v., 8 Nov. n.) să va sfinți biserica nouă din Boșorod, în părțile Hațegului, la voința poporului de acolo, din partea Preacuvioșiei Sale părintelui protosincol Dr. E. Miron Cristea, ca mandatar arhiepiscopesc.

Automobil, căzut în riu! În 2 Nov. fișpanul dela Becicherec, Bela Bottka, cu încă 3 pretini, au făcut o călătorie de plăcere cu automobilul. Ajungând la riu Timiș, aveau să-l treacă la Opoza în luntre (brudină). Ei au condus automobilul în luntre, dar să vede că nu l-au putut opri la vreme, că mașina naibii nu s'a oprit până oblu în valurile Timișului! Cîțiva din cei ce să aflau în el au sărit încă la vreme din automobil, dar o parte din ei s'a dus în apă! Au fost însă scoși de nu s'au inecat.

Atac cu dinamit asupra unui tren repede. Din Berlin să scrie, că în 2 Nov. a avut loc o groaznică încercare de a nimici trenul repede (accelerat) ce mergea dela Berlin plin de lume. Intre stațiile Benthen și Korzov mașinistul aude numai de-odată o puternică durdătură, așa ca bubuitul tunetului după trăznet vara. Și în curînd vede că locomotiva (mașina) lui să ridică de dinainte în sus, scuturată! El o prește îndată și izbuteste a face să stee pe loc tot trenul. Cercetînd iaca află că la cîțiva metri mai nainte, șinele trenului erau sfărîmate, rupte în laturi, în umplătura drumului o groapă mare, — și atunci văzură toți înfiorați, că de mai mergea trenul numai un sfert de minut, urma o uriașă nenorocire: să prăvălea și tot să zdrobea! Și era încărcat plin de călători cari nu visau ce-i așteaptă înaintel Făptuitori necunoscuți pusese rădăcină în calea lui, ci ea a luat foc prea de vreme.

Jertfele beuturii. Un deputat al dietei rusești, a adunat date privitoare la persoanele, cite au murit în Rusia în anul 1908, din pricina beuturilor spirituoase. S'au nenorocit aproape 36 de mii de oameni; dintre aceștia unii au murit de boale dobîndite în urma beției; alții s'au omorît ori au fost uciși în stare de beție, ori s'au nenorocit în alt chip, tot în urma necumpătului în beuturi.

Urmările legii circimelor în România. Dacă poate unele din legile de reforme aduse în România au putut fi atacate și folosul lor tras la îndoială, cel puțin folosul legii crîșmelor nu să va putea tăgădui de nimeni. După statisticele oficiale trecerea beuturilor spirituoase a scăzut în anul trecut dela 19 milioane de litre, la 12 mil. și 1/2 de litre! Numărul circimelor la sate a căzut de asemenea dela 14.030 la 5.332. Toate deregătorile locale vestesc că înfrurirea moralizatoare a legii a fost foarte bună. Cifrele acestea singure arată un mare folos al legilor de crîșmarit în Tară.

În Grecia a izbucnit o revoluție militară. Revoluția a fost pusă la cale de un căpitan, Tipaldos, în înțelegere cu mai mulți ofițeri de marină. Răsculații în număr de cîteva sute, au ocupat două insule, și au tras focuri de pe vasele de războiu. Guvernul a izbutit să năbușească revoluția; vasele răsvrătiților s'au predat afară de unul, pe care se află capul mișcării Tipaldos cu puțini tovarășii, cari până acum au scăpat. Cu prilejul bombardamentului au fost omorîți mai mulți mateloți, alții sunt răniți.

Cu balonul peste mare. Zilele trecute balonul „Tschudin“ al unei societăți germane, a făcut o urcare la Berlin și a zburat peste Marea Baltică și a coborît pe insula Oeland! Balonul luneca liniștit, ca o fașie neagră pe sub bolta acoperită de neări și multă vreme n'a fost nevoie să descarcă greutatele. Dintru început înaintase spre nord, dar în curînd schimbă calea spre răsărit și cam pela amiază ajuns deasupra Mării Baltice. În vremea aceasta vîntul să întetise și balonul trecea la o înălțime de 500 m. pe de supra-mării; aerul era încărcat de negură și ca să poată vedea mișcările mării, a trebuit să micșoare înălțimea; Marea era înviforată, cînd pe la 5 ore balonul a ajuns în apropierea portului din Karskrona.

Mulțumită. Cu ocazia petrecerii din 23 l. tr. aranjată de „Secția industrială a Reun. Econ. rom. din Orăștie“, au binevoit a suprasolvi seara la cassă dnii: Dr. Aurel Muntean 10 cor.; Dr. Augustin Deac 5 cor.; George Cușuta 5 cor.; Vajur de Orbonăș 2 cor.; Petru Sponor, Nicolae Te nase, Todor Vințan, Benkö

Lózsef și Ion Balomiri cite 1 cor.; Sofron Nedela 70 b., — iar pentru biblioteca reuniunii au donat dl Ioan I. Vulcu 10 cor. și dl Silvestru Oprean 2 cor.

Pentru aceste marimonioase daruri aducem și pe calea aceasta în numele reuniunii mulțumite sincere. Orăștie 31 Oct 1909.

Comitetul.

Mare moară arsă. În 2 Nov. a fost în Budapesta iară un foc uriaș: a ars moara cu vapor „Hungaria“ din straea Șorokșari. Moara asta era cea mai modernă (cea mai nouă și bine întocmită) moara din Pesta, zidită numai din 1892. S'a potopit aproape toată. A ars o zi întreagă și cu toți focarii Pestei n'au putut-o mintul.

Nenorocire în baie. În o baie engleză a companiei Bhyney Iron, dela Barged, s'a întimplat zilele trecute o tristă nenorocire: În urma unei exploziuni (aprindere de materii ce luînd foc sparg și fărîmă totul în jurul lor) intrarea cea mare a băii s'a prăbușit în apropiere de locul de lucru, iar în acel loc să aflau vre-o 40 de muncitori. Pe 19 inși i-au putut scoate încă vii de sub pămînt, dar 22 de inși, printre cari cîțiva cari intraseră numai să ajute la scăparea celor îngropați în baie, — au fost seoși morți.

Și-a aprins casa pe el! Din Czelegled să scrie, că morariul Magyar Sandor era vădov de 19 ani, și fiind altfel om cruțător, cu crucea adunați și-a fost cumpărat casă. Ca să aibă pe cineva lingă sine, a luat o fată crescută de-o mătușe a lui, de care cu vremea s'a îndrăgît. Fata bîgînd de seamă că ocrotitorul său și-a pierdut mîntea, a telegrafat în o zi după părinți să vină să ducă de aici Magyar ca să scape de rușinea ce-l aștepta, să urcat în podul casei, apoi dînd foc coperișului s'a spînzurat de un câprior. Așa a ars scrum casa sa dinpreună.

Ce e mai bun?

În tot cazul, decît ori-ce fel de untură de pește, e mult mai bună Emulziunea SCOTT fiind ușoară de mistuit; produce efect vindecător grabnic.

E mai bună și pentru aceea, că o înghit cu plăcere și aceea, cari de untura simplă de pește sau îngrețosată Emulziunea SCOTT, să preparează numai din cel mai curat oleu de ficat de pește ce să produce la Lofoten (Norvegia), — pentru că acesta e cel mai nutritiv în toată lumea. Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Prețul unei sticle orig. 2 K. 50 fl. — Să capătă în toate apotecele.

La cumpărarea Emulziei, luați amînă să alba marea de scutire alui Scott: Pescarul!

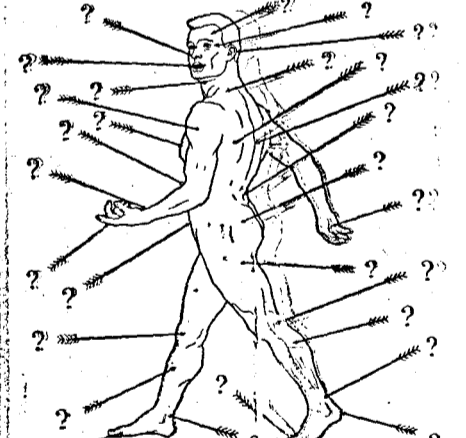
Bolnavii cari pătînesc de epilepsie (boală grea) sunt legați prin mare interes de acel eveniment însemnat, că în congresul internațional de medicină, ce a decurs de curînd la Budapesta, s'a constituit o ligă internațională pentru tămăduirea epilepsiei (fras-ului), a cărei centru e orașul Budapesta.

Pe bolnavi însă mai ales aceia poate să-i intereseze, că metoda acela de vindecare pe care l'a încetățenit la noi Dr. Szabó B. Sándor, din Budapesta, Nagykorona utca Nr. 18, înseamnă cea mai mare înaintare pe acest teren, — și care metodă stă la dispoziție fiecărui bolnav care să adresează după îndrumări către acest distins medic specialist. (495) 1-1

America... Lînia franceză! Facem luătoare amînte administrațiile foilor române care publică anunțurile liniei franceze de mers la America, anunț venit lor dela Viena, — că vor avea val pentru acel anunț! Și noi l'am publicat un timp oare-care, căci biuroul de anunțuri ne scrisese — cum va fi scris tuturora, — că linia are drept a publica anunțul său în Ungaria; ba ne dădea și numărul concesiunii ministeriale! Cînd însă am fost improcesuați, i-am cerut cancelariilor de anunțuri să ne dea copia concesiunii ministeriale, — și nu ni-a putut-o da, ci ne-a tot încurcat cu săgădueli și cu vorbe, reeșînd din tot lucrul că n'are acea concesiune, ci ori'acel birou înșală buna credință a foilor, ori' el e înșelat de agentul perfid ce să ascunde sub No 16 din Wiedener Gürtel în Viena. El își face geșturi! Oamenii merg și pe lînia lui, — iar pe foi le lasă apoi cu procesul de grumazi, plătînd fiecare pedepsă de 10 ori atîta cît a primit pentru publicare!

Te săgetează?

(482) (Ai dureri?) 4-20

Fluidul Elza alui Feller e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, încetează durerile; repede și sigur vindecă: reumă (spure), slăbicie de nervi, junghiuri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți, de spate, amorțeală, durere de ochi, migrenă, și multe nepomenite aci! Fluidul Elza alui Feller e folosit cu efect fără păreche la răgușală, catar, dureri de pept și git, și morburii din curent ori răceală. Adevărat e numai dacă pe sticlă, este numele „Feller“. 12 sticle mici sau 6 mari ori 2 speciale, K 5, franco. I.E. Vestim apoi, că lumea folosește cu efect distins și sigur Pîlulele-Rebarbara de mînat alui Feller, contra durerilor de stomac, zgîrciuri, lipsă de poftă, arsuri de ficat, greață, amețală, răgăeli, haemoroido și al te conturbări de mistuire. — 6 cutii fram co cu 4 coroane — Să ne ferim însă de imitațiuni și să adresăm acurat așa: **Eugen V. Feller, apotecar S tubica Centrala 119 (comit. Zagrab).**

ATENȚIUNE proprietarilor de vii din Ardeal!

Cel mai potrivit izvor pentru cumpărarea viței de vie americană altoită, cu rădăcină, e la pepinaria Domeniului românesc din Bobâlna (lingă Orăștie), proprietatea dlui dep. **Dr. Aurel Vlad.**

Altoii sunt splendid dezvoltăți și deprinși cu clima noastră ardelenască. — Să afle de vânzare următoarele specii distinse:

Specii de vin albe:

Rissling Italian	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	200 cor.
Peteasca (Erdélyi Leányka)	» » » » » » » »	200 »
Ezerjó	» » » » » » » »	200 »
Furmint sau Schmiger	» » » » » » » »	200 »
Lampău (Musztos fehér)	» » » » » » » »	200 »
Rulender	» » » » » » » »	200 »
Jordovan sau Gornisch	» » » » » » » »	220 »
Grasă	» » » » » » » »	220 »
Specii mestecate	» » » » » » » »	180 »

Specii de vin și de masă:

Chasla Blanc	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	220 cor.
Chasla Ruge	» » » » » » » »	220 »
Madelaine Royale	» » » » » » » »	220 »
Muscat Ottonel	» » » » » » » »	220 »
Pasatutti	» » » » » » » »	220 »

Specii de vin negru:

Lugojana (Kadorka)	clasa I. pe Rip Port 1000 buc.	200 cor.
Burgunder mare	» » » » » » » »	200 »
Oporto	» » » » » » » »	200 »
Altoi de clasa II. speciile de sus	» » » » » » » »	80 »

Viță indigenă (europeană) fără rădăcină, speciile de sus, în lungime de 50 cm. 1000 buc. 10—16 cor. — Viță americană fără rădăcină Rip Port, 45 cm. lungă, 1000 buc. 18 cor. — Viță americană cu rădăcină, 1000 buc. 36 cor.

Administrația „Domeniului din Bobâlna“
(471) 7—32
(prop. dlui dep. Dr. A. Vlad)
Bâbolna u. p. Szászváros.

Altoi de vițe. Vițe altoite.

Vițe de vițe nobilitate, de tot soiul
liferează cu garanță subscrișul!

Soiurile, tare alese, sunt altoite după metoda cea mai bună engleză, în mușchiu, în lemnoase!

Riparia portalis, soiuri pentru vin: alb și roșu, să vinde:

Clasa primă (I), 1000 bucăți	cu 200 cor.
» » » » » » » »	» » 22 »
» doua (II), 1000 » » » »	» » 80 »
» » » » » » » »	» » 10 »

Soiuri de masă, de toate speciile, să vind:

Clasa primă (I), 1000 bucăți	cu 300 cor.
» » » » » » » »	» » 32 »
» doua (II), 1000 » » » »	» » 100 »
» » » » » » » »	» » 13 »

Viță nobilă europeană, bună de altoit, toate soiurile, de 60 cm. lungă, 1000 fire cu 7 și 8 coroane. — De cea de 40 cm. lungă, 1000 fire cu 17 coroane.

Vițe americane, cl. II. de 45 cm. lungi, 3—6 mm. groasă, bună pentru școală de vițe, 1000 fire cu 8 cor. Loze de viță americană Riparia portalis pentru altoit: clasa primă, groasă dela 6 mm. în sus, lungă 1 m. 20 cm. putînd face din 1 fir 3 bucăți, — 1000 fire cu 52 coroane.

Viță americană clasa I. (Riparia portalis) cu rădăcini bine dezvoltate, 1000 fire cu 40 coroane.

Cei-ce doresc a avea: Viță americană pentru altoit ori viță nobilă europeană, le pot comanda la subscrișul până la 20 Nov. n. c. cu prețurile de sus. După 20 Nov. prețurile să vor urca! (475) 5—6

Nicolae Comănicu, cultivător de vii în Sîncel, I. Blaj, Szancsal, p. u. Balázsfalva.

„AGRICOLA“

societ. economică pe acții în Hunedoara (Vajdahunyad)

CAPITAL 100.000 cor. DEPUNERI 300.000 cor.

Primește spre păstrare și creștere depuneri, după cari plătește

6%

interese. Darea după depuneri încă o plătește institutul. — Depuneri până la 2000 cor. să pot ridica ori-cînd dela cassă, fără altă înștiințare de mai nainte.

= Cumpără și vinde întregi sau parțelate moșii, mari și mici.

= Vinde și cumpără tot felul de *bucate!*

= Mijlocește cumpărări și vânzări de *mașini economice*, produse (rod de tot felul).

= Dă *împrumuturi* de ori-ce soi: pe cambii, obligațiuni, intabulări, zalogiri (amanete).

= Toate aceste lucrări le isprăvește repede și cinstit, culant, fie că i-să cer în persoană, fie prin postă.

= Dă *avanzuri* (împrumută înainte) pe rodul de *bucate*, pe *produse*, — iar' în jurul Hunedoarei dă și *împrumuturi pe vite!*

— E întia bancă, care pe lângă împrumuturile obicinuite de bani, a început a lucra și cu *bucate*, ferind poporul de rînd de specula prea neomenoasă, și a început a da micilor economi împrumuturi în zilele de lipsă, pe roada din cîmp, și pe vite!

(463) 8—

Direcțiunea.

(479) 4—12

să adresează, cine dorește și-a procura varietăți autentice de

Pomi roditori

arbori pentru alee, plante de ornament, conifere, plante de împrejmuire, fructe cu boabe, pueți, etc.

Vițe altoite

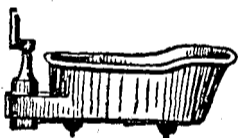
(callitate superioară)

viță europeană, și americană, cu și fără rădăcini

Catalog instructiv la cerere gratuit

In SIBIU (Nagyszeben). Vanele de bae Stuchlichs.

O vană numai 40 cor.

O vană de încălzit numai 24 cor.

Încălzește în 3/4 de oră 150 litri de apă, pentru care îi trebuie cărbuni de lemn numai de 10 fileri.

Lungimea fundului vanei 122 cm. : — : Înălțimea de 60 cm. : — :

Comandele să efectueze imediat și să trimit cu rambursă, prin:

Gustav Stuchlich,
Entengasse 17.
Sibiu (Nagyszeben).
Saggasse 15. 5—25

Cărămizi și Țigle

să afle în magazinul nostru din **BISTRIȚA**, piața cailor Nr. 9, cu următoarele prețuri:

o mie de cărămizi { in magazin . . . . . K 28
in wagon la gara din Bistrița . . . . . K 34
o mie țigle { în wagon la gara (șirepuri) din Bistrița . . . . . K 15
K 16:40

Cărămizile și țiglele (șirepurile) sunt de calitate superioară, *lucrate și arse foarte bine*, din vestitul lut mălos ce să afle în Bistrița.

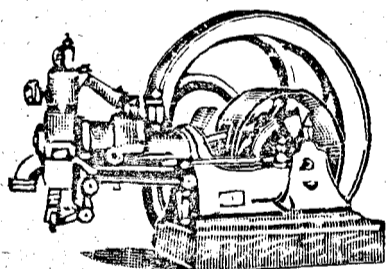
Comandele cu calea ferată să efectueze prompt. Prețul să rambursează, dacă nu să statoresc altcum condițiile de liferare.

Probe la cerere să trimit.
(444) **Societatea acționară de cărămidărie din Bistrița** (Beszterezse) 8—20

Fabrica de motoare din Drezda

(Dresdener Motorenfabrik A. G.)

cea mai veche și mai mare fabrică de motoare din Germania

liferează *motoare și locomobile* de benzin, oleu brut, gaz, petrolu și gaz sugativ, binecunoscute în cercurile de specialiști.

Noutate uimitoare!

Regenerator de gaz-sugativ Universal:

Spese de lucrare: pe oră pe o putere de cal numai cca 1 filer.
Depozit general la: (468) 7—20

Ignatz Gellert & Comp

BUDAPEST Teréz-körut 41.
Telefon 12—91.
Garanție îndelungată! Plăți favorabile!

Foarte mulți bani poți câștiga

dacă te ocupi cu vinderea de loz-uri concesionate legal, pe care să le plătească în rate. După timp de probă de o lună, poți ajunge la post stabil.

(476) Banca: 6 10
ALEXANDER FLISSIG
Budapesta, Erzsébet körut 2.